

Sorok Szigeti Lajos válogatott verseskötetéről

SZIGETI LAJOS: ERŐVONALAK
HUNGAROVOX, 2016

Nyolcadik verseskönyvével jelentkezett a közelmúltban a sokak által ismert és szeretett költő, az egyre megkerülhetlenebb életművet építő Szigeti Lajos. Megkerülhetetlen, mondom, pedig nem birodalomromboló, határokat döntögető poétáról beszélek, hanem egy szelíd, már-már a jámborsáig jóindulatú művésről, akinek alig van fogalma az emberi gonoszságról. Gyűjti és felragyogtatja a világ kincseit, nem sajátítja ki őket, hanem ahogy kell, szétosztja a rászorulóknak. Nekünk.

Az *Erővonalak* válogatott kötet, a korábbi hét könyv anyagának legizgalmasabb verseit gyűjti új csokorba. Nem sorakoztatja föl, rendezi át őket valamiféle lírai naplóvá, dehogyan, a maga által meghatározott, vagy csak meglelt erővonalak mentén időrendtől megszabadított ciklusokba tereli munkáit, és így segít azok gazdag tartalmát friss szemmel megközelíteni.

A kötet akarva-akaratlanul a testvérműzsák bővületében fogant. Nem csak a kitűnő grafikákra célzok (Vén Zoltán és König Róbert munkái), hanem arra a zenei szerkezetre, amely a ciklusok egymásutánját és az egyes ciklusok belső összefüggéseit meghatározza. Felfogható a kötet egy héttételes rapszódiónak, amelynek vezérszólamai mindvégig összefüggésben vannak egymással, és azt a panteista világlátást tükrözik, amely segítségével Szigeti egységbe vonja a tudományos eredményeket a művészi és a szakrális megközelítéssel, s aminek eredményeként másokkal össze nem téveszthető módon egységes világnézetté formálja azokat.

A hét ciklus hét erővonal köré rendeződik. Az első (*Teremtés*) a világ keletkezésének tudományos és vallásos elméleteit emeli be a költészetbe, de a tizenhét vers közül azok ragyognak a legszebben, amelyekben az emberközeli természet képei vetülnek a csillagködök fölé (*Szélhárfa, Gyümölcsös*).

„Sorsunk csillagtársulás,
takaréklángon égve,
kormoz a lélek, csupán
nagy füstje van, pernyéje.”

(*Szökő évek*)

A második erővonal (*Felmenő ág*) a személyessé tett múlt költeményei köré építkezik. Ahogy a ciklus előszavaként is felfogható *Élményeink forrásvidékén* című vers összefoglalja: „tudásunk megszenvedett tapasztalat, / értékét tudjuk, árát még nem”. A szülőföld természeti és emberi környezete, a gyermekkor, az ifúság örökre szóló élményvilága, az emberekhez (*Fénykép apámról*) és a tárgyakhoz (*A hintaló*) kialakult meghitt viszony, a kapcsolatok szépsége, az elszakadás keserősége (*Megváltatlan sírhely*) együtt formálja megrendítővé a költemények márványkemény egy-

ségét. Porlepte múlt ez, kétségtelen, de nem csak leporolható, hanem újra és újra leporolandó: kialakuló lényegünket őrzi.

A harmadik ciklus (*Tájolás*) a hétköznapi hazaszeretet erővonalára épít. Szigeti nagyon jól érzi, tudja: a frázisos hazaemlegetés mögött mennyi a hamisság, a giccs, a tudatos önáltatás. Egyik kétsoros remeklése (egy későbbi ciklusban) pontosan mondja ki kiszzenvedett ítéletét:

„Ahol a patrióta ritka,
hangos a nacionalista.”

(*Címkézés*)

Szigeti hazaszeretete a konkrét világ, a gyermekkorból örökölt, de felnőtt-lé-tünkhöz igazított táj, vidék, a növényi és állati létezés, a családi emlékezet és a kollektív tudat egységéhez igazodik, s ha az nincs meg, megpróbálja megteremteni. Kapcsolatot teremt az élő mítoszokhoz (*Útszéli Krisztus*) és a vitathatatlan értékű elődökhöz, például Vörösmartyhoz (*Látóhatár*). Patriotizmusa nem megalkuvó, nem tagadja a kollektív sérelmeket (*Nagy fa dőlt ki*), de sohasem süllyed le a hétköznapi banalitásokhoz. Az ő hazaszeretetében együtt lüktet az átalakuló, nem mindig a kedve szerint átrendeződő emberi világ a tájjal, a flóra és a fauna által örökösen megújuló földi mindenséggel együtt, így hazaszeretete őszintébbnek tűnik az összes mellédöngető honfiúi líránál.

A negyedik erővonal a szerelem (*Keserédes*), az érett férfikor szelíd, de mégis forró erotikája, a nemek kettőscsillagzatának kiolthatatlan sugara.

„A telihold világa
olthatatlan hangulatlámpa,
udvarában nyílt láng meztelen
kettőscsillag a szerelem.”

(*Kettőscsillag*)

A tűz nem csak az emlékekben lobog, a futó idő nem hűti le. Csak a szenvedély sorait bepötytyözi a gondolati költészet fegyelmezettebb megközelítése. Amikor a „Véges, de határtalan” létben, egy áldott állapotú nő mosolyában megleli a fix helyet, az arkhimédészi pontot, ahonnan kimozdítható a világ (*Vallomás*).

Az ötödik ciklusban (*Széptan*) a költő esztétikai természetű kötődéseiről ad számot, s ez az erővonal sem kevésbé fontos, mint az eddig érintettek. „Alkoss tiszta harmóniát – mondja mindjárt az első, címadó költeményben –, az Úr hangját szinkronizáld.” Mind a műzsák testvériségére, mind a sajátos panteista szakralitásra, mind a nagy költő-elődök teljesítménye előtti tisztelgésre számos példát találhatunk a tizenhárom ide sorolt versben. Az ő Radnóti szögesdrót-jászolban felsíró ember fia, és József Attilája is a minden elvégeztetett pillanatában megváltóvá emelkedik (*Radnóti; Köztéri szobrok*). Ugyanakkor egy pillanattig sem tagadja meg az antik har-

mónia-eszményt, a kalokagathiában összefonódó szépség-jóság-igazság szentháromságot (*Hommage á Horatius; Orgonaszó; Szólj, aquincumi orgona*). Ha középis-kolai irodalmi szöveggyűjteményt szerkesztenék, ebből a rövid fejezetből több verset is beválogatnék.

A hatodik ciklus az *A. D. 2000* címet viseli. Az ebben foglalt versek Szigeti történelemszemléletének erővonalából táplálkoznak. Mintegy folytatják, „megszüntetve megőrzik” a Tájolás verseinek alapértékeit, a póz nélküli hazaszeretetet, a kollektív vagy egyéni sérelmeket nem kendőző, de azokat mindig meghaladni tudó nemzeti öntudat költészetté emelését.

„Bitorló önkényuralmak
sarkaidból kiforgattak,
ami megmaradt magyarnak,
okkal-joggal forradalmas.”

(*TriaNON*)

A záró ciklus a személyes lét alapkérdéseivel, az étellel és a halállal foglalkozó verseket gyűjti csokorba (*Lélekhalász*), de hogy a befogadó ne vélje depresszióba hajló zárszónak ezt a fejezetet, ide sorolja szatirikus rögtönzéseit, humoros miniatúráit is. Bölcsen teszi, mert az ellenpontok világossá teszik a költői magatartás lényegét, az alkotói öntudat és az emberi szerénység ötvözetét.

„Árny előttem
– fény mögöttem,
rejtőzködöm
sorközökben.”

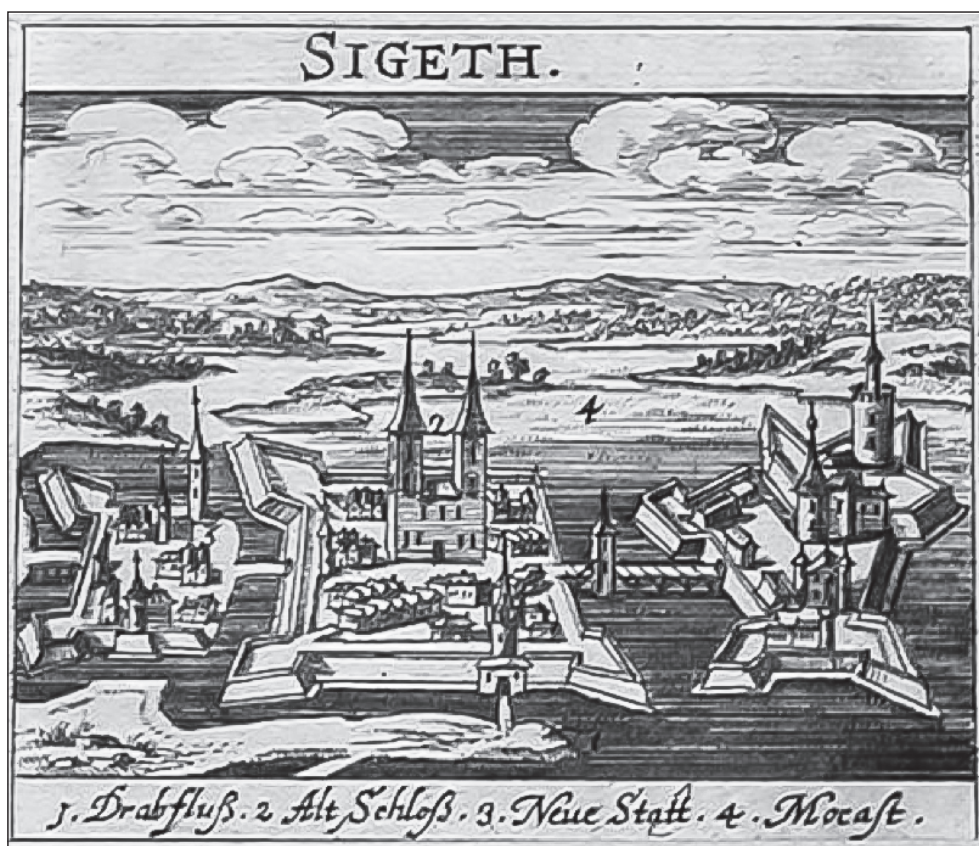
(*Helyzetdal*)

A költő persze nem rejtőzködik sem a sorközökben, se másutt, hanem hangsúlyosan jelen van: nem csupán kiteljesedő versvilágában, hanem a kortárs magyar líra csillagrendszerében is.

Kéne szólnom Szigeti Lajos formaművészetéről is. Aki megismerkedett korábbi könyveivel, tudja, hogy fölényes biztonsággal mozog mind az ütemhangsúlyos, mind az időmértékes verselés (*Szólj, aquincumi orgona*) világában, s nem idegen tőle a gondolatritmusra építő szabad vers sem. Ravasz a rímelési technikája: annak ellenére, hogy tisztában van minden megtanulhatóval, tudatosan megcsörömpölteti asszonáncait, párosítja a hím- és nőrímekeket, nem hagyja, hogy a szabályos formák andalító hullámai hamis álmokba ringassák a befogadót. Tudja, kellenek a szeplők ahhoz, hogy a valódi szépség kibontakozhasson. De ez már egy másik írás témája lehetne.

Most, itt csak azt kell megállapítanunk, Szigeti Lajos költészete valódi erővonalakat követ, s ezek az erővonalak egy, a hétköznapi léten túli középpont felé sodor-

ják a szerzőt és olvasóit. Együtt zuhanunk, mint a naprendszerek a fekete lyukba, nem tudjuk, mi vár ránk, de azt tudjuk, mit viszünk magunkkal. Azt akarom hinni, hogy ezek az átmentett értékek egy valamikori új teremtés világszülő csillagporává lesznek. Nem a költőn múlik, így lesz-e.

Sigeth (Szigetvár).
Frankfurt, Nürnberg. 1685. rézmetszet